

Litteratur

KURT HOLMGREN:

Skånska riksdagsmän

Det har ej sällan noterats, i hur hög grad historia, ej minst personhistoria, utgör ett starkt sidointresse hos människor inom olika yrkesgrupper. Anmälaren har särskilt kunnat konstatera detta i tjänstemannakretsar, men saken har sin motsvarighet också inom andra miljöer. Från det politiska gebitet är det förmodligen mest kända exemplet Fabian Månsson, f 1872 d 1938, från början järnvägsarbetare, sedan journalist och politiker, känd figur i den socialdemokratiska riksdagsgruppen på 1910- och 1920-talen och där expert på tullfrågor och andra ekonomiska ting. När denne lika begåvade som originelle man fick tid över på 20-talet tog han upp ett ungdomsintresse, medeltidshistorien och 1500-talet, och producerade här arbeten, som förskaffade honom hedersdoktorat vid Uppsala universitet, en i sanning märklig slutfas i en autdidakts livsgärning.

Före jordbruksministern, inrikesministern och försvarsministern Eric Holmqvist, f 1917, en minst lika betydande politiker som partivännen Månsson, har efter avgången ur kanslihuset 1976 också tagit upp ett historiskt specialintresse, närmare bestämt den skånska riksdagsrekryteringen under tiden från representationsreformen till 1800-talets slut. Härom har han – under rubriken "Aristokrater, bönder och byråkrater, Skånska riksdagsmän på 1800-talet" – publicerat en serie politiska personskisser.

Holmqvist har i sin bok gjort ett allsidigt urval bland skånska riksdagspolitiker – från representationsreformens och Louis De Geers hätske motståndare Arvid Posse till den ursprungligen mycket radikale publicisten F T Borg i Hälsingborg och den kanske förste folkskolläraren i riksdagen Sven Rosenberg. Flertalet av de biograferade har dock – som naturligt är – blivit skånska bonderiksdagsmän. Varje personskiss ger en ganska levande bild av föremålet; förf. har i en del fall fått tag i dagböcker och personliga dokument vilkas innehåll belyser både vederbörande själv och hans sociala bakgrund. Alldeles bortsett från det personhistoriskt upplysande ger boken – med en trettio sidors inledning om "Sverige och Skåne under 1800-talet" – många socialhistoriska notiser av stort intresse: om det avancerade sprit-

missbruket, om distans- och transportproblem Skåne och huvudstaden emellan (även skjutsningstvävet!), om rådande klasskillnader (märk uppgiften att då en gång under tvåkammarriksdagens första tid i Stockholm kvarvarande riksdagsmän skulle omhändertagas för en middag värdskapet anförtratts icke någon myndighetsperson utan en domstolsvaktmästare!).

Bland de olika personstudierna är den längsta den om Arvid Posse, först motståndare till representationsreformen men efteråt – under tvåkammarriksdagens första tid – etablerad som (formell) ordförande i det parti av lantmän för vars tryck reformmotståndarna livligt varnat. Uppfattningen om denne – otvivelaktigt duglige – man har hos den bildade läsekretsen i allmänhet bestämts av Louis de Geers klart kritiska beskrivning i hans "Minnen". 1800-talets kanske mest lästa memoarverk. Holmqvist är för sin del positivt inställd till vederbörande. Värt att märka är uppgiften att Posse vid avgången från statsministerämbetet hade mindre goda affärer och därför omhändertogs genom att göras till president i kammarrätten, redan då en viktig förvaltningsdomstol, detta skedde trots hans uppnådda 63 år och trots att han sedan 1850, då han avslutade en kort sejour i Skånes hovrätt under ett tredjedels sekel ägnat sig åt allt annat än juridik.

En annan skånsk herreman, fast med folkligt ursprung, vilken Holmqvist med tydlig respekt beskriver, är den mångkunnige juristen i skånska hovrätten P A Bergström, på grund av sin resning och styrka, både andligen och kroppsligen, Kung Bergström kallad. B blev sedermera statsråd (i två omgångar) och landshövding, känd också för sitt minst sagt mörkfulla språk. Med rätt eller orätt kom han under sin senare statsrådsperiod att uppfattas som förföljare av den spirande arbetarrörelsen.

Skåne har haft många utmärkta Nilssöner i riksdagen, på senare tid tex högermännen vice talman Nilsson i Bonarp och Nilsson i Skottlandshus (till sist landshövding och talman) samt socialdemokraten, på slutet utrikesministern, Torsten Nilsson. I Holmqvists arbete behandlas två andra Nilssöner, Per Nilsson i Espö, flitig dagboksskrivare, och

Sven Nilsson i Everöd, bränneriätkare och hemmansägare, på slutet vice talman och Carl Ifvarssons efterträdare som ledare för (gamla) lantmannapartiet.

Det sagda ger vid handen, att Holmqvist, ambitiös skribent sannolikt utan egentlig historikerutbildning, (men med ett föregående som studieledare i Handelsanställdas Förbund) åstadkommit ett mycket läsvärt arbete, innefattande givande inblickar i våra farföräldrars och farfarsföräldrars liv samt olika skåneförhållanden. Det vore lyckligt, om andra parlamentariker med intresse för

tidigare generationers insatser försökte sig i samma stil. Vad skulle inte en historiskt intresserad norr- eller västerbottning kunna åstadkomma om sin landsdels märkesmän, om deras näringsfång, om fattigdom och isolering – i anslutning till personskisser om riksdagsledamöter som översten och gruvidrektören C O Bergman, lantbrukaren och statsutskottsledamoten Boström i Bodbyn fram till – ursprungligen kvarnpojken – sedermera kyrkoherden i Gällivare, slutligen biskopen Olof Bergqvist?